

ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ ПОЛІТИКИ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ВІТЧИЗНЯНИХ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Полтавський НДЕКЦ МВС, м. Полтава, Україна

Анотація. В даній статті розглянуто сучасні аспекти формування інноваційно-інвестиційного потенціалу промислових підприємств національної економіки. Визначені стратегічні напрями розв'язання проблем державного управління інноваційно-інвестиційною політикою в Україні. Проаналізовані процедура та критерії формування інноваційно-інвестиційного портфеля промислового сектору економіки за умови дотримання певного масштабу виробництва. Проаналізовано особливості сучасної державної політики формування та управління інноваційно-інвестиційним потенціалом промислових підприємств.

Ключові слова: національна економіка, промисловий сектор, інноваційна інфраструктура, інноваційно-інвестиційний потенціал, виробнича система, організація інноваційної діяльності.

Abstract This article examines modern aspects of the formation of innovation and investment potential of industrial enterprises of the national economy. Strategic directions for solving the problems of state management of innovation and investment policy in Ukraine are defined. The procedure and criteria for the formation of the innovation and investment portfolio of the industrial sector of the economy, provided that a certain scale of production is observed, are analyzed. The peculiarities of the modern state policy of formation and management of the innovation and investment potential of industrial enterprises are analyzed.

Keywords: national economy, industrial sector, innovative infrastructure, innovation-innovative potential, production system, organization of innovative activity.

Розвиток інновацій в Україні є важливим елементом інтеграції країни до ЄС, оскільки рівень інноваційної активності згідно з Лісабонською стратегією став визначальним критерієм готовності кожної держави до вступу в Євросоюз [2; 92, с. 81; 15]. Пріоритетним завданням у розвитку вітчизняної економіки є реальний (виробничий) сектор, у якому створюється додана вартість. Наша держава не є винятком, тому, зважаючи на це, актуальності набувають питання щодо налагодження ефективної та продуктивної роботи промислового сектору економіки. Зокрема, перед державою постало питання про його максимальну реалізацію в інтересах суспільства, адже саме держава має стати безпосереднім провідником інноваційно-інвестиційного шляху розвитку та сприяти упровадженню результатів НТП в усі сфери економічної діяльності [3, с. 5].

Згідно з визначенням учених основним інструментом досягнення позитивної динаміки виробництва продукції у промисловості є безперервне фінансування інноваційної діяльності, процес якого повинен бути представлений інноваційно-інвестиційною політикою. Своєю чергою реалізація інноваційно-інвестиційної політики на рівні регіону, країни забезпечує стрімке підвищення темпів приросту доданої вартості, що зі свого боку призводить до зростання ВВП держави [4, 6].

Сталий розвиток європейських країн обумовлений затвердженням і реалізацією стратегії ЄС «Європа 2020», в основі якої закладено спеціалізовані смарт-концепції та запропоновано до формування кластерну модель управління. Наприклад, у Польщі на сьогодні визначено сім пріоритетних напрямів, для досягнення яких запропоновано створити відповідні кластери. До таких видів діяльності віднесено: виробництво машин, приладів та інструментів для промислового використання, будівництво, лиття металів, авіація, ІТ, будівництво, хімічна промисловість [5].

Лідером у плановому використанні Структурних фондів ЄС для цілей розроблення інноваційної стратегії є Естонія, а у Франції органи регіонального рівня наділені значною автономією стосовно реалізації заходів з підтримки інновацій [7, с. 23–24].

З досвіду стимулювання інноваційно-інвестиційних процесів на промислових підприємствах потрібно зазначити щодо застосування непрямих методів фінансової підтримки, а саме: надання в межах функціонування фіскальної системи різних країн, інвестиційного податкового кредиту, впровадження диференційованих ставок податку на прибуток, оголошення податкових канікул та податкових преференцій, які зі свого боку дадуть можливості промисловим підприємствам накопичувати фінансові ресурси і спрямовувати їх на формування та використання інноваційного потенціалу.

Водночас в Україні, за даними анкетування на підприємствах промислового сектору, основними причинами низької інноваційності є недостатнє фінансування (89–90 % респондентів), відсутність коштів у замовника (49–51 %), відсутність державної підтримки. Хоча інновації і впроваджували понад 12 % українських підприємств, проте масштаби реалізації інноваційної продукції склали лише 3,3 % (лише 1,5 % – реалізовано за кордон) [1, с. 104]. За результатами проведеного моніторингу в першому кварталі 2023 року до нього увійшло близько 500 підприємств з промислового сектору [8]. Відсутні інноваційні перетворення, зокрема інноваційні процеси на 18% підприємств, які ні під час війни, ні до війни навіть не ініціювали відповідні інноваційні перетворення. Найбільше інноваційну діяльність, або наближеною до неї, впроваджували на підприємствах, які працюють у таких сферах, як виробництво хімічної продукції, металургії та машинобудування.

На думку 42% опитаних, причинами, які призведуть до скорочення витрат на інновації є суто фінансові. До них можна віднести зростання цін на сировину; збільшення витрат на логістику; тотальне скорочення виробничих витрат у результаті виникнення вхідних бар'єрів, що пов'язане зі специфікою продукції, яка виробляється; нестача коштів та небажання щось змінювати і впливати на процес фінансування інновацій.

Сьогодні в умовах війни потрібна реалізація кроків, які можуть стимулювати інновації. Серед них можна визначити такі: розробка та впровадження довгострокових програм розвитку сектора або галузі загалом, наявність ефективної фіскальної політики та удосконалення політики комунікації з інноваторами. Зокрема, інертність держави на початковому етапі війни лише поглиблювала кризу виробництва. Але на будь-яку кризу можна реагувати регуляторними стимулами, адже важливо визначити пріоритети цих втручань. Основним пріоритетом спочатку визначено цифрові інновації у промисловості, що зі свого боку передбачало не лише наявність виробників, а й стимулювання попиту серед певної категорії споживачів у відповідних секторах економіки. До таких можна віднести підприємства із промисловості, енергетики та інфраструктури.

Нині зміна світових тенденцій щодо визначення критеріїв сталості потребує переосмислення пріоритетів сталого розвитку. Ситуація в Україні сьогодні мотивує знаходити спільні шляхи та виходити за межі цих глобальних цілей [8].

Дослідження ефективності інноваційних процесів розглядається крізь призму ефективності капіталовкладень за джерелами фінансування, які були залучені для реалізації виробничих проєктів. Уся сукупність інвестиційних коштів у цьому варіанті формує інвестиційний портфель.

Процедура формування інноваційно-інвестиційного портфеля є багатокритеріальним завданням, яке має виконуватися в майбутньому періоді, тому базується на прогнозах. У цьому випадку не передбачено використання чітко затверджених методик, але є низка рекомендованих процедур, які дають змогу провести та отримати прогнозований результат.

Ухвалюючи рішення про фінансування виробничих процесів на промисловому підприємстві, необхідно дотриматись відсоткового співвідношення між розподілом коштів, що фінансуються, в просте і розширене відтворення основних фондів. Це співвідношення повинно становити відповідно 35 і 65 % від загального обсягу фінансування. При такому відсотковому співвідношенні в розподілі інвестицій можна формувати ефективну відтворювальну структуру валових капітальних вкладень.

Підприємствам промислового сектору потрібно дотримуватись певного масштабу виробництва та хоча би мінімального ефекту виробництва (МЕВ). При цьому слід брати до уваги дію закону спадаючої віддачі, за яким, розпочинаючи з певного моменту, кожне залучення змінного ресурсу даватиме зменшення віддачі в розрахунку на кожну наступну залучену у виробництво одиницю ресурсу.

Ці дії для більш ефективного управління відповідними процесами повинні бути сформовані в єдиний алгоритм і представлені у вигляді інноваційної програми розвитку та функціонування

промислового сектору, зважаючи на фактори відповідного середовища, які будуть визначати особливості її реалізації.

Зважаючи на велику кількість законодавчих та підзаконних (постанови, програми, накази, концепції, розпорядження, рішення) актів щодо врегулювання питань фінансування інноваційної діяльності, визначених нормативів у межах бюджетного фінансування, відбуваються постійні відхилення та порушення в досягненні та реалізації намічених завдань.

З огляду на досвід інноваційно розвинених країн центральне місце у реалізації державної інноваційної моделі розвитку повинні відігравати венчурні підприємства. Саме в цьому первинному виді інноваційного бізнесу може бути створено близько 25-30 тис. робочих місць, але для цього потрібно організувати відповідну систему навчання у сфері малого бізнесу. Цю функцію, як і низку вищезазначених, повинна взяти на себе держава.

Аналізуючи особливості сучасної державної політики формування та управління інноваційно-інвестиційним потенціалом промислових підприємств, можна стверджувати, що ця політика визначається каталізатором ефективних перетворень у промисловому секторі, якісні характеристики якої повинні визначатися стратегічними напрямками державного управління інноваційно-інвестиційним розвитком всіх її ключових складових частин. Позитивні результати від її впровадження будуть досягнуті завдяки не тільки створенню, а й нарощенню потенційних ресурсних можливостей для ефективного розвитку та впровадження в усі сфери життєдіяльності інноваційної продукції, що стане результатом інноваційної діяльності вітчизняних підприємств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гудзь О. Є. Ідентифікація та управління інноваційно-інвестиційним потенціалом підприємства. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія: Економіка*. 2015. Вип. 2 (4), ч. 1. С. 101–106.

2. Єгоров У. Ю., Жукович І. А., Рижкова Ю. І., Пугачова М. В. Науково-технічна та інноваційна діяльність в Україні в контексті євроінтеграційних процесів: монографія. Київ: ІВЦ Держкомстату України, 2006. 223 с.

3. Лобас І. В. Особливості інноваційно-інвестиційної політики України. *Державне управління: теорія та практика*. 2011. № 2. URL: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Lobas.pdf> (дата звернення 19.04.2019).

4. Ткач С. Особливості функціонування нових форм просторової організації бізнесу в країнах із найвищим рівнем інноваційного розвитку. URL: <http://ird.gov.ua/irdp/e20160302.pdf> (дата звернення 19.04.2019).

5. Федорова Ю. В. Інноваційно-інвестиційний потенціал машинобудівного підприємства у складі промислово-фінансової групи. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2014. № 6, Т. 1. С. 153–156.

6. Чубай В. М. Суть і види інноваційних стратегій машинобудівних підприємств. *Бюлетень Міжнародного Нобелівського форуму*. 2010. № 1 (3), т. 2. С. 347–356.

7. Labunska S., Petrova M., Prokopishyna O. Asset and cost management for innovation activity. *Economic Annals-XXI*. 2017. № 165 (5–6). P. 13–18.

8. <https://www.clusters.org.ua/blog-single/innovatsiyi-pid-chas-viyny>.

Марчишинець Сергій Миколайович, кандидат економічних наук, завідувач відділу економічних досліджень Полтавський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України, Полтава, e-mail: sergeymr81@ukr.net.

Serhii Mykolayovych Marchyshynets, PhD in Economics, head of the economic research department, Poltava NDEKC of the Ministry of Internal Affairs, Poltava, Ukraine, e-mail: sergeymr81@ukr.net.